

Jaarverslag 2016

hûs en hiem

Jaarverslag 2016

Inhoud	Pagina
<u>Jaarverslag</u>	
Programma	
- Doelstelling en taken	4
- Uit en rondom de organisatie	7
Paragrafen	
- Onderhoud kapitaalgoederen	20
- Bedrijfsvoering	21
- Weerstandsvermogen	22
- Verbonden partijen	23
- Wet normering topinkomens	24
<u>Jaarrekening</u>	
- Financieel jaarverslag	26
- Balans per 31 december 2016	26
- Overzicht baten en lasten 2016	27
- Toelichting op de balans per 31 december 2016	29
- Toelichting op overzicht baten en lasten 2016	30
- Controleverklaring	36
Bijlage 1: Samenstelling bestuur/bureau	40
Bijlage 2: Samenstelling commissies	42
Bijlage 3: Overzichten productiecijfers 2016	43

Doelstelling en Taken

Doelstelling:

De Gemeenschappelijke Regeling 'hûs en hiem', welstandsadvisering en monumentenzorg, is opgericht 1 januari 1985 en voortgekomen uit:

1925: Provinciale Friesche Adviescommissie ter wering van de inbreuk op de schoonheid van stad en land.

1947: Provinciale Friese Schoonheidscommissie.

1980: Friese Schoonheidscommissie 'HUS en HIEM'.

De regeling heeft ten doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Friesland.

Het zonnepark nabij het vliegveld op Ameland.

Taken:

Het lichaam geeft met behulp van een hem ten dienste staand bureau uitvoering aan de bovengenoemde doelstelling en oefent daarbij de volgende taken uit:

- a. het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet;
- b. het geven van adviezen over algemene welstandsvraagstukken aan gemeenten, andere openbare lichamen en aan particulieren, de laatsten voor zover het een tweede

onafhankelijke beoordeling betreft van bouwplannen gelegen buiten de aan de Gemeenschappelijke Regeling deelnemende gemeenten;

- c. het voorzien van de gemeenten in de advisering over de toepassing van de Monumentenwet en de Monumentenverordening in het bijzonder in de advisering als bedoeld in artikel 11 van die wet;
- d. het op verzoek van gemeenten, voorzien in de advisering over de toepassing van de Monumentenwet en de Monumentenverordening, in het bijzonder ten aanzien van beschermde gemeentelijke monumenten en/ of in de advisering ten aanzien van (beeldbepalende) panden binnen ingeschreven beschermde stads- en dorpsgezichten en/of in de advisering van objecten met door de gemeente toegekende cultuurhistorische waarde.

Hoewel in het werkveld de benamingen 'welstandscommissie' en 'monumentencommissie' nog wel eens worden gebruikt, functioneert hûs en hiem al enkele jaren als integrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit. De integratie van disciplines als welstand, monumentenzorg, stedenbouw en landschap in één commissie kent, zo is al vaak gebleken, veel voordelen. Advisering gaat over het algemeen vlotter, is consistent en is voordeliger voor de aanvrager.

Snellere paarden..

'Wat ik denk te zien, ook buiten de architectuur en ook buiten Nederland, is een afkeer van experts. De twijfel aan de architect als allesweter past daar naadloos in. Doorgaans is er trouwens alleen een afkeer van experts die iets weten, niet van experts die iets kunnen. Een deskundige is verdacht, een vakman wordt geprezen in dit tijdperk waarin crafts, maken en zelf knutselen hoog staan aangeschreven.'

'Voor architecten, die zich op de grens van professie en ambacht bevinden, van weten en kunnen, is dit mogelijk een aanleiding om geleidelijk op te schuiven, en zich nu niet meer te beroepen op hun autoriteit als deskundige maar juist op hun ambachtelijke vaardigheden. Zo bezien is het niet verwonderlijk dat [...] niet het woord 'vernieuwing' maar juist het woord 'traditie' veel worden gebezigd.'

'Er schuilt iets desperaats in de verheerlijking van co-creatie en bottom-up, die beide duiden op een diepe twijfel aan het vermogen en deskundigheid van architecten om zelf vorm te geven aan de wereld om ons heen. [...] Het hele idee van co-creatie, dat in de Nederlandse architectuur nu wordt uitgedragen als sociaal en misschien zelfs cultureel ideaal [...] is volgens mij een volgende stap in de reductie van burger tot consument.'

'Maar wat willen mensen? Wie gelooft in de werking van algoritmes waarmee ons gedrag steeds nauwkeuriger wordt geanalyseerd, weet dat het meest gegeven antwoord is: meer van hetzelfde. En dat is volgens mij een potentieel gevaar van bottom-up en co-creatie. In de beroemde woorden die Henry Ford in de mond zijn gelegd maar die hij kennelijk nooit heeft uitgesproken, zou hij nooit auto's zijn gaan maken als hij gevraagd had wat mensen wilden, want die zouden hebben gezegd dat ze een paard wilden dat iets sneller was.'

'Volgens mij zou dat wel eens de kwestie kunnen zijn die de huidige tijd typeert: dat ondanks alle technologische vernieuwingen die iedereen omarmt, aanvaardt of over zich heen laat komen, het lijkt alsof de Nederlandse architectuur van nu vooral wedt op ietsje snellere paarden. Niet op een architectuur die wezenlijk anders is, maar op iets wat lijkt op wat we eigenlijk al kennen.'

Quotes uit de Abe Bonnema Lezing 2016 door architectuurcriticus Hans Ibelings.

Voor de volledige tekst zie: <http://www.abebonnemaprijs.nl/hans-ibelings-snellere-paarden/>

Voorwoord

Energietransitie en omgevingskwaliteit

Bij een terugblik op het jaar 2016 is een aantal tendensen waar te nemen, die zich nu nog op relatief beperkte schaal manifesteren, maar die naar alle waarschijnlijkheid in de komende jaren grote impact zullen hebben op de kwaliteit van de leefomgeving in Fryslân. De ruimtelijke expressie van de energietransitie is daar één van. Fryslân is een van de pilotregio's in Nederland met een 'regionale energiestrategie'. Het in 2016 in Parijs gesloten klimaatakkoord is een oproep om een extra impuls aan duurzame ontwikkeling te geven door de transitie van eindige naar hernieuwbare energiebronnen te bevorderen. In Fryslân is het streven om in het jaar 2050 100% duurzame energie op te wekken. Provincie, gemeenten, bedrijven en particulieren ontplooiën diverse initiatieven, op verschillende schaalniveaus. Projecten lopen uiteen van het grootschalige windmolenpark in het IJsselmeer tot de plaatsing van zonnepanelen op de daken van particuliere woningen. Gaandeweg zien we de omgeving om ons heen veranderen. De impact op de omgevingskwaliteit door de energietransitie zal nog verder toenemen in de komende jaren. Interessant is hoe deze maatschappelijke doelstelling gekoppeld kan worden met het in stand houden of zelfs versterken van de (steden)bouwkunstige en landschappelijke schoonheid van Fryslân. Per slot van rekening is dat sinds 1925 onze missie.

Als onafhankelijk adviesorgaan op het gebied van ruimtelijke kwaliteit voor de Friese gemeenten wordt de adviescommissie lang niet bij alle initiatieven met een ruimtelijke dimensie geconsulteerd. Voor het plaatsen van zonnepanelen op woningen is in de meeste gevallen geen vergunning vereist en wordt dus ook geen advies van hûs en hiem gevraagd. Aan de andere kant staat als voorbeeld het windpark in het Friese deel van het IJsselmeer. Dat het windpark met zijn 89 windturbines met een tiphoogte van 183 meter op slechts 800 meter van de Afsluitdijk is gesitueerd vormde één van de bezwaren van de adviescommissie op het plan. Echter, op dit project is de rijkscoördinatieregeling van toepassing. De gemeente Súdwest-Fryslân kon als bevoegd gezag de omgevingsvergunning eigenlijk niet weigeren. Hoewel de aanvrager zich bereid toonde tot marginale aanpassingen van het plan werden de meer fundamentele kritiekpunten niet ondervangen. In oktober publiceerde de minister van EZ het Rijksinpassingsplan voor Windpark Fryslân inclusief de definitieve vergunningen.

Op Ameland is nabij het vliegveld in 2016 het eerste grote zonnepark van Nederland aangelegd. De 23.000 zonnepanelen voorzien alle 1700 huishoudens nu van lokaal opgewekte groene stroom. Voorheen kregen de Amelanders hun elektriciteit van het vasteland.

Aan de advies commissie werd in 2016 een aantal initiatieven voor zonneparken voorgelegd. Tijdens een aantal vooroverleg-sessies heeft de centrale adviescommissie zich bijvoorbeeld gebogen over het ontwerp voor een zonnepark op bedrijventerrein de Kie in Franeker. Strikt genomen bieden de criteria veelal weinig houvast bij een dergelijk project, maar de dialoog met de aanvrager bleek zeer vruchtbaar. De argumenten van de commissie voor een zorgvuldige landschappelijke inpassing zijn in het definitieve plan verwerkt.

Ook monumenten kunnen een bijdrage leveren om energieverbruik, materiaalgebruik en CO²-uitstoot terug te dringen. Monumenten vragen echter wel om een andere aanpak dan

nieuwbouw, waarbij het principe ‘nul op de meter’ langzaam maar zeker de landelijke norm aan het worden is. Monumenten vereisen maatwerk, passend bij hun traditionele prestaties en met oog voor hun bijzondere mogelijkheden. In de praktijk van advisering is er nogal eens een spanningsveld tussen de eisen voor behoud van monumentale waarden en de wensen om de energieprestatie van het monument te verhogen.

De algemene zorgplicht voor een goede omgevingskwaliteit is een van de grote vernieuwingen van de Omgevingswet. Het nieuwe wettelijke stelsel impliceert een integrale benadering van kwaliteit. Omgevingskwaliteit beperkt zich niet tot objecten maar is gericht op de publieke ruimte als geheel, op alles wat daarin voorkomt. Omgevingskwaliteit gaat niet uitsluitend over het visuele aspect (welstand of beeldkwaliteit) van de gebouwde omgeving. Omgevingskwaliteit vraagt wel om ontwerpqualität en mensen die de opgave en de omgeving met ‘ontwerpkraft’ benaderen. In onze werkpraktijk ervaren we dagelijks dat het streven naar goede omgevingskwaliteit vooral een manier van werken is. Gemeenten staan in de komende periode voor de opgave om een Omgevingsvisie en in het vervolg daarop ook Omgevingsplannen op te stellen. Bij de voorgenomen gezamenlijke Friese Aanpak (met Provincie en Wetterskip) stelt hûs en hiem als huisadviseur van de gemeenten uiteraard met plezier de aanwezige expertise beschikbaar.

Marc A. Visser
secretaris/directeur

Team Ruimtelijke Kwaliteit Nederland

Hûs en hiem en de zusterorganisaties uit andere provincies vormen samen met de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit het Team Ruimtelijke Kwaliteit Nederland (TRKN). In het TRKN zijn de ruim 200 adviseurs op de werkvelden welstand, monumenten, cultuurhistorie, archeologie en ervenconsulentschap verenigd. In TRKN-verband vindt regelmatig overleg plaats, waarbij o.a. zienswijzen zijn opgesteld in verband met de invoering van de Omgevingswet. Uit de boezem van het TRKN komt ook het initiatief Mooiwaarts voort, dat zich aanvankelijk als lobby-beweging richtte op de Tweede Kamer met het doel om ruimtelijke kwaliteit steviger te verankeren in de Omgevingswet.

Mooiwaartscafé

In maart vond in Harlingen het vierde landelijke Mooiwaarts café plaats. Mooiwaarts is een landelijke beweging van personen die zich met kennis, ervaring, creativiteit en vooral met liefde en passie willen inzetten voor een waardevolle leefomgeving. De dialoog over de kwaliteit van de leefomgeving wordt o.a. gevoerd tijdens Mooiwaartscafés, die met een zekere frequentie steeds in een ander deel van het land worden georganiseerd. Tijdens het vierde Mooiwaartscafé op de Waddenpromenade in Harlingen kwam de vraag aan de orde op welke wijze ruimtelijke kwaliteit het beste tot stand komt. Aan de hand van voorbeelden uit Fryslân werd daarbij aandacht besteed aan de rol en werkwijze van adviseurs, zowel op provinciaal als op gemeentelijk niveau.

Deelnemers aan de fietsconferentie mooiKUST bij de Afsluitdijk

mooiKUST

De kust is van iedereen en tegelijkertijd van niemand in het bijzonder. De kust stond in 2016 stevig in de belangstelling. De fietsconferentie mooiKUST is een uniek initiatief van vier regionale adviesorganisaties: Dorp Stad & Land, Mooi Noord-Holland, hûs en hiem en Libau. In juni fietsten de adviseurs ruimtelijke kwaliteit van mooiKUST langs de Nederlandse kust.

Samen met de Zeeuwse, Hollandse en Groningse collega's is meer dan 500 kilometer afgelegd. Van de start op 1 juni in Cadzand-Bad tot aan de finish op 29 juni in Delfzijl. Onderweg werden ontwerpers, bestuurders, ondernemers, bewoners en recreanten geïnterviewd. De beelden van de kust en de interviews werden op video vastgelegd. Zo ontstond een reeks inspirerende filmpjes over de schoonheid en kwetsbaarheid van de Nederlandse kust, die de discussie voeden. Juist aan de kust komen landschap en architectuur, natuur en cultuur, beleid en uitvoering samen. De adviseurs ruimtelijke kwaliteit hebben weer nieuwe bagage om hun werk met meer breedte en diepte uit te voeren. Een mogelijke vervolgactie van mooiKUST op de Waddeneilanden, maar ook aan de Friese IJsselmeerkust is goed denkbaar.

Nije Pleats

Met 10 sessies in 2016 is het aantal Nije Pleats sessies gestabiliseerd ten opzichte van het vorige verslagjaar. Agrariërs lijken afwachting ten aanzien van uitbreidingsplannen in verband met nieuwe regelgeving. Wel is er dit jaar een aantal adviesaanvragen buiten de melkveehouderij gedaan. Bijzonder was de aanvraag voor een klooster in Hilaard. Bijzonder is ook dat er op twee locaties na de eerste sessie nog een vervolgsessie heeft plaatsgevonden.

De Nije Pleats is een model dat zich onder het regime van Omgevingswet verder kan ontwikkelen. Het is van belang om gemeenten te wijzen op de mogelijkheid om de Nije Pleats sessie als procesvoorwaarde op te nemen in toekomstige omgevingsplannen.

Kwaliteitsteams

Gedurende het verslagjaar heeft hûs en hiem geparticipeerd in verschillende kwaliteitsteams (Q-teams). Het betreft niet alleen infrastructuurprojecten, die gemeentegrenzen overstijgen en veelal meerdere civiele kunstwerken bevatten, maar ook bijvoorbeeld (her)structureringsopgaven, waarbij multidisciplinaire advisering in een vroegtijdig stadium vruchtbaar is en leidt tot procesversnelling.

In 2016 werd in het Kwaliteitsteam Leeuwarden Zuid West o.a. de advisering voor de Dairy Campus in Leeuwarden afgerond. Het Kwaliteitsteam N381 boog zich over de kaders die gesteld moeten worden aan de verdubbeling van de N381. Met name bij zogenaamde Design & Construct projecten - zoals de Traverse van de N31 te Harlingen - worden tal van beslissingen, die van grote invloed zijn op de uiteindelijke beeldkwaliteit, pas na vergunningverlening genomen.

Bezoek aan de betonfabriek ter beoordeling van de eerste stort van wandpanelen voor de N31 Traverse in Harlingen

Het Kwaliteitsteam voor de Traverse N31 te Harlingen werd midden in het verslagjaar door de gemeente ontbonden, ondanks het feit dat de advisering naar de mening van de leden van het kwaliteitsteam nog niet volledig was afgerond. Advisering door een deskundig en onafhankelijk kwaliteitsteam gedurende alle fasen van grootschalige projecten leidt tot meer aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, zo bleek ook tijdens een in 2016 door Rijkswaterstaat georganiseerde landelijke studiedag.

Werkwijze

In Fryslân is de ruimtelijke-kwaliteitsadvisering zo veel mogelijk op lokaal niveau georganiseerd. In alle 23 deelnemende gemeenten is een Lokale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (LARK) geïnstalleerd. De lokale adviescommissies brengen onder mandaat van de Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit adviezen uit. In de praktijk wordt veruit het grootste aantal bouwaanvragen in deze lokale adviescommissies afgedaan (98%). Voor elke gemeente wordt een lokaal jaarverslag samengesteld.

De openbare commissievergaderingen vinden plaats op het gemeentehuis van de betreffende gemeente. De agenda en de uitslagen van de vergadering worden veelal op de website van de gemeente gepubliceerd. Ter plaatse worden de plannen (voor het eerst) bekeken en getoetst aan het gemeentelijk beleid. Elk te beoordelen plan wordt kort ingeleid door de gemeente, waarbij met name aandacht is voor planologische aspecten. Daarna bestaat er voor de aanvrager de mogelijkheid het bouwplan zelf toe te lichten. Bij de planbehandeling wordt veelal een omgevingsinformatie-systeem gebruikt met luchtfoto's en omgevingsbeelden. Met behulp van dit systeem, kan de inpassing van het bouwwerk in de omgeving snel en goed worden beoordeeld. Van elke planbehandeling wordt een geschreven advies gemaakt. Bij herhalingsplannen worden deze automatisch aan de agenda toegevoegd. De planbehandeling verloopt hierdoor steeds consistent en efficiënt.

In 2016 is wederom sprake van een toename van het zogenaamde vooroverleg en – in samenhang daarmee – een toename van het aantal bezoekers aan de vergaderingen van de adviescommissies. Aanvragers krijgen tijdens het vooroverleg in een vroeg stadium zicht op de aanvaardbaarheid van plannen. Tevens vindt er tijdens de lokale vergaderingen soms tussenoverleg plaats. Vaak gaat het over de aanpassing van een eerder beoordeelde plan of wordt het uitgebrachte advies nog eens verduidelijkt.

De Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (CARK) vergadert elke twee weken op het kantoor van hûs en hiem te Leeuwarden. In de meeste gevallen gaat het om omvangrijke projecten die een grote impact op het omgevingsbeeld hebben. De adviescommissie is multidisciplinair samengesteld en geeft een integraal advies. Tot de taken van de Centrale Adviescommissie behoort ook de advisering over de aanwijzing tot gemeentelijke monumenten.

Prijzen in 2016

De Vredeman de Vries Prijs voor architectuur kende in 2016 twee winnaars. Het betreft de tweejaarlijkse prijs voor het beste gebouw dat in de afgelopen twee jaar in Fryslân is gerealiseerd. Poppodium Neushoorn in Leeuwarden naar ontwerp van DP6 uit Delft en een dijkwoning bij It Heidenskip, ontworpen door J.O.N.G Architecten uit Lemmer kregen elk de eerste prijs. De publieksprijs ging naar VNL Architecten voor het gezondheidscentrum De Hertog in Franeker.

Dijkhuis bij It Heidenskip door J.O.N.G. architecten, een van de winnaars van de Vredeman de Vriesprijs 2016

De hûs en hiem prijs 2016 werd uitgereikt aan Tim Brill. Deze oeuvreprijs is in 2015 ingesteld ter gelegenheid van het 90-jarig jubileum. Tim Brill ontving de speciaal ontworpen houten trofee en zilveren speld ter gelegenheid van zijn pensionering na een dienstverband van ruim 24 jaar. Naast de reguliere advisering leverde hij bijdragen aan gemeente-overstijgende vraagstukken, zoals een visie op het provinciale windenergiebeleid en was hij betrokken bij de organisatie van 'Het Betere Werk' – de rondreizende architectuurtentoonstelling van door hûs en hiem geselecteerde bijzondere projecten. Ook was Tim een belangrijke kracht achter het architectuurplatform Attiek en gaf hij ook zelf lezingen, bijvoorbeeld – in het kader van het nationale jaar van de boerderij – over de kenmerken van de Friese boerderij.

Ard de Vries won de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016 en ontving de prijs van 20.000 euro voor Landgoed Valkenberg in Dinkelland. Het landgoed is volgens de jury een prestatie van uitzonderlijke, hoogwaardige architectonische kwaliteit, die toekomstige generaties inspireert en die tot voorbeeld strekt. De Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten is een initiatief van de ir. Abe Bonnema Stichting. De prijs is bestemd voor de jonge architect (onder 40 jaar) van een gebouw dat in de afgelopen twee jaar (2014/2015) in Nederland is opgeleverd en dat naar het oordeel van een onafhankelijke, deskundige jury een prestatie is van uitzonderlijke, hoogwaardige architectonische kwaliteit. Het secretariaat van de Abe Bonnema Prijs is ondergebracht bij hûs en hiem. In het Fries Museum was van 13 december 2016 tot en met 7 januari 2017 een tentoonstelling te zien van alle inzendingen voor de Abe Bonnema Prijs.

Het Italiaanse team Fosbury Architecture presenteerde tijdens een Attiek-avond in april hun winnende inzending bij de internationale architectuurwedstrijd European. Eén van de thema's van de prijsvraag was het vinden van oplossingen voor de leegstand van winkels in de Oostelijke binnenstad (Voorstreek e.o.). Het winnende concept is een object met de minimaal benodigde voorzieningen waarmee een leegstaande ruimte bewoonbaar kan worden gemaakt. Het ontwerp werd door de jury ook kansrijk geacht als oplossing voor de opvang van bezoekers tijdens Culturele Hoofdstad 2018 en als mogelijkheid om studentenhuisvesting te realiseren voor de University Campus Leeuwarden in leegstaande panden in de binnenstad. NHL studenten van de Frisian Design Factory bouwden een prototype op ware grootte. Het prototype van de studenten en een presentatie van de ontwerpen van Fosbury werden begin 2017 getoond in een leegstaande ruimte in winkelcentrum Zailand te Leeuwarden.

Hotel Lemmer winnaar Lemster Bokking 2016

Aan de vooravond van het nationale monumentenweekend kregen Jan en Willy de Vrij de Lemster Bokking 2016 uitgereikt voor de wijze waarop zij de voormalige mastenmakerij hebben verbouwd tot Hotel Lemmer. Doel van deze onderscheiding is het belang van behoud van historische, beeldbepalende en daarmee waardevolle panden in Lemmer en omgeving, bij een breder publiek onder de aandacht te brengen. Stichting Dorpsbehoud Lemsterland vroeg hûs en hiem om de

beoordelingscommissie te vormen. Herbestemming van een monument kan niet zonder een goed samenspel tussen initiatiefnemers, overheden, adviseurs, ontwerpers en bouwers. Passie, respect, geduld, vakmanschap en doorzettingsvermogen zijn volgens de beoordelingscommissie de succesfactoren gebleken voor Hotel Lemmer.

Gedeputeerde Staten van de Provincie Fryslân maakte bekend dat de Anita Andriesen Prijs voor Ruimtelijke Kwaliteit in 2017 volgens een nieuwe opzet zal worden uitgereikt. Groot inspirator en drijvende kracht achter de ontwikkeling en verbetering van ruimtelijke kwaliteit in Fryslân is onbetwist de te vroeg overleden gedeputeerde Anita Andriesen geweest. Ruimtelijke Kwaliteit vormde voor haar het ‘goud van Fryslân’. De menselijke maat is nog op veel plekken terug te zien en is een kostbaar goed. Andriesen zag hoe de praktische werkelijkheid gekoppeld kon worden aan de toekomst van de ruimte. Alleen door de liefde voor het landschap te delen, samen te werken en samen op te trekken is er de mogelijkheid om te bloeien en te groeien. “Met het Friese goud, het Friese landschap moeten we uiterst zorgvuldig omgaan”, aldus wijlen Anita Andriesen. De naar haar genoemde prijs werd tot nu toe twee keer eerder uitgereikt, in 2010 en 2013.

Organisatie

Bestuur

Het AB bestaat uit 23 (stemgerechtigde) wethouders. Het DB bestaat uit vijf (stemgerechtigde) leden van het AB, aangevuld met twee (niet-stemgerechtigde) leden die door de afdeling Fryslân van de Bond van Nederlandse Architecten zijn voorgedragen.

De enige mutatie in het AB in 2016 was het vertrek van wethouder Van der Veen uit Achtkarspelen. Hij werd opgevolgd door wethouder Antuma.

Secretaris van zowel het AB als DB is directeur Visser van hûs en hiem.

Personeel

In oktober 2016 heeft adviseur ir. Tim Brill door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afscheid genomen van hûs en hiem. Op zijn laatste 'werkdag' werd hij door zijn collega's getraceerd op een etentje, voorafgegaan door o.a. een tocht per Solex langs een prachtige route door het gebied ten oosten van Dokkum.

In de, gezien de hoeveelheid werk, noodzakelijke opvolging van Tim is voorzien door Marloes Eskens op flexibele basis aan te trekken. Per 31 december 2016 wordt met 10 medewerkers 8,67 FTE bezet. Dat is 0,33 minder dan eind 2015.

Het ziekteverzuim bij hûs en hiem is in 2016 uitgekomen op 1,6%, terwijl dat landelijk in de sector 'openbaar bestuur' volgens het CBS (tm 3^e kwartaal 2016) 4,9% is geweest.

Productiecijfers 2016

In 2016 zijn in totaal 3.337 (eerste) adviesaanvragen behandeld. In 2015 zijn dit er 3.284 geweest. Daarmee is het aantal (eerste) adviesaanvragen ten opzichte van 2015 met 1,6% toegenomen. Omdat in veel gevallen na de (eerste) adviesaanvraag nog een vervolgaanvraag komt is het totaal aantal planbehandelingen een veelvoud van het aantal (eerste) adviesaanvragen. Het aantal planbehandelingen is sterker toegenomen: 5.595 in 2016 ten opzichte van 5.332 in 2015, hetgeen een toename van 4,9% betekent. Er zijn dan ook in 2016 meer behandelingen per aanvraag nodig geweest: gemiddeld 1,7. Dat bedroeg in 2015 nog 1,6.

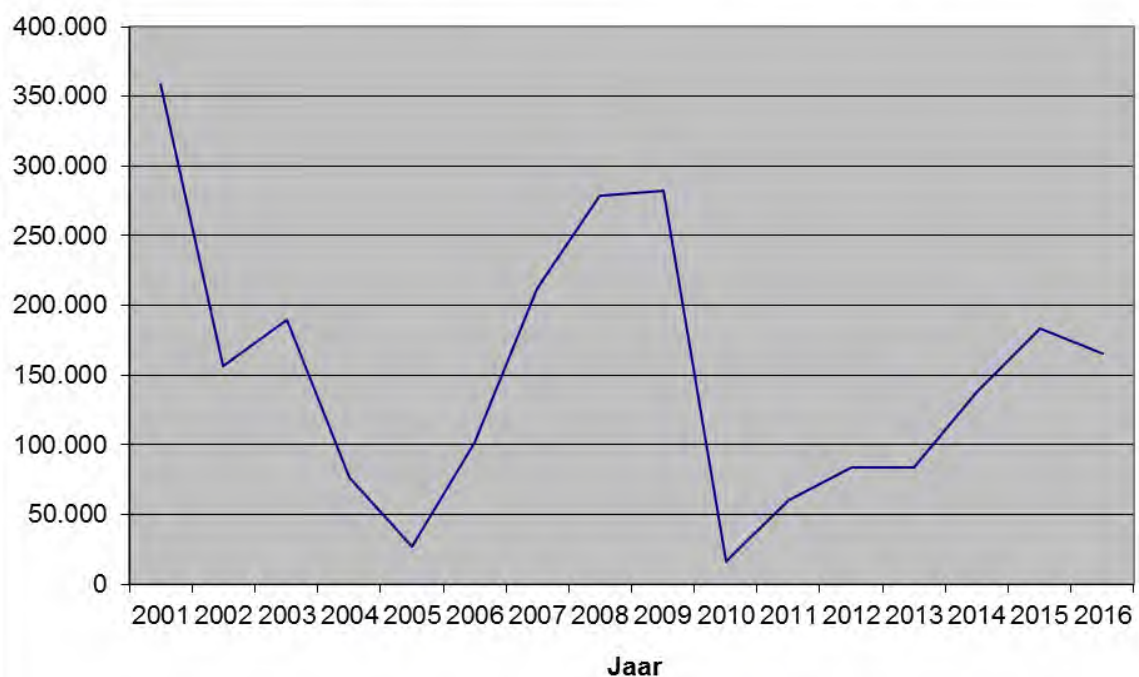
In 2016 is een algemeen herstel van de economie zichtbaar geworden. Vooral in de gemeenten die hûs en hiem inzetten waarvoor het is opgericht: namelijk de advisering op het gebied van ruimtelijke kwaliteit (welstandsadvisering en monumentenzorg), is een behoorlijke toename te zien van adviesaanvragen. Een klein aantal gemeenten heeft in 2016 nog een beleidswijziging doorgevoerd waardoor hûs en hiem niet meer bij elke vergunningaanvraag wordt ingezet. Maar de toename uit economische groei is sterker dan de afname uit beleidswijziging. Daarnaast is een trend waarneembaar dat het aantal behandelingen per plan aan het stijgen is. Daaraan ligt een veelvoud aan redenen ten grondslag: de complexiteit van de plannen neemt toe, de voorbereiding en begeleiding vanuit de gemeenten neemt af, er wordt meer vooroverleg gevraagd voordat het tot een definitieve aanvraag komt. Een en ander heeft in elk geval tot gevolg dat de werkdruk aan het toenemen is.

In totaal is uit welstands- en monumentenadvisering (inclusief deelname kwaliteitsteams) een bedrag ad € 865.179 geboekt.

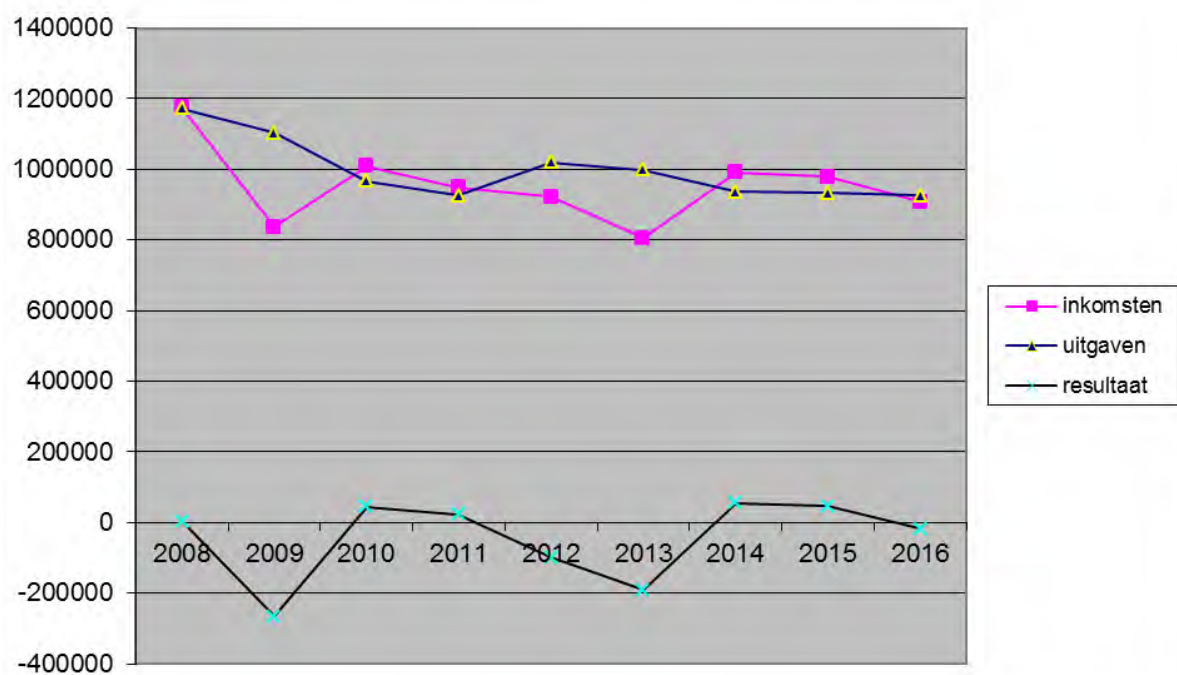
Opbrengsten reguliere advisering per gemeente

	2014	2015	2016
Achtkarspelen	€ 18.328	€ 29.829	€ 35.782
Ameland	€ 29.747	€ 19.194	€ 25.500
het Bildt	€ 19.279	€ 13.537	€ 9.085
Dantumadiel	€ 28.819	€ 21.537	€ 16.917
De Fryske Marren	€ 68.666	€ 43.320	€ 43.441
Dongeradeel	€ 48.283	€ 41.104	€ 45.933
Ferwerderadiel	€ 13.399	€ 16.061	€ 10.303
Franekeradeel	€ 35.384	€ 25.946	€ 28.839
Harlingen	€ 23.254	€ 26.015	€ 25.480
Heerenveen	€ 64.595	€ 33.137	€ 27.983
Kollumerland c.a.	€ 25.372	€ 18.370	€ 24.179
Leeuwarden	€ 118.490	€ 143.317	€ 171.729
Leeuwarderadeel	€ 8.296	€ 4.752	€ 7.691
Littenseradiel	€ 24.228	€ 15.920	€ 19.404
Menameradiel	€ 17.682	€ 14.319	€ 19.113
Ooststellingwerf	€ 22.896	€ 27.160	€ 34.822
Opsterland	€ 26.939	€ 28.806	€ 49.457
Schiermonnikoog	€ 4.128	€ 9.209	€ 8.691
Smallingerland	€ 52.634	€ 52.462	€ 58.302
Súdwest-Fryslân	€ 118.234	€ 114.193	€ 112.738
Terschelling	€ 12.347	€ 16.901	€ 19.137
Tytsjerksteradiel	€ 8.603	€ 0	€ 0
Vlieland	€ 9.885	€ 10.721	€ 6.769
Weststellingwerf	€ 44.340	€ 38.408	€ 28.836

Ontwikkeling eigen vermogen hûs en hiem 2001-2016

inkomsten-uitgaven-resultaat 2008-2016

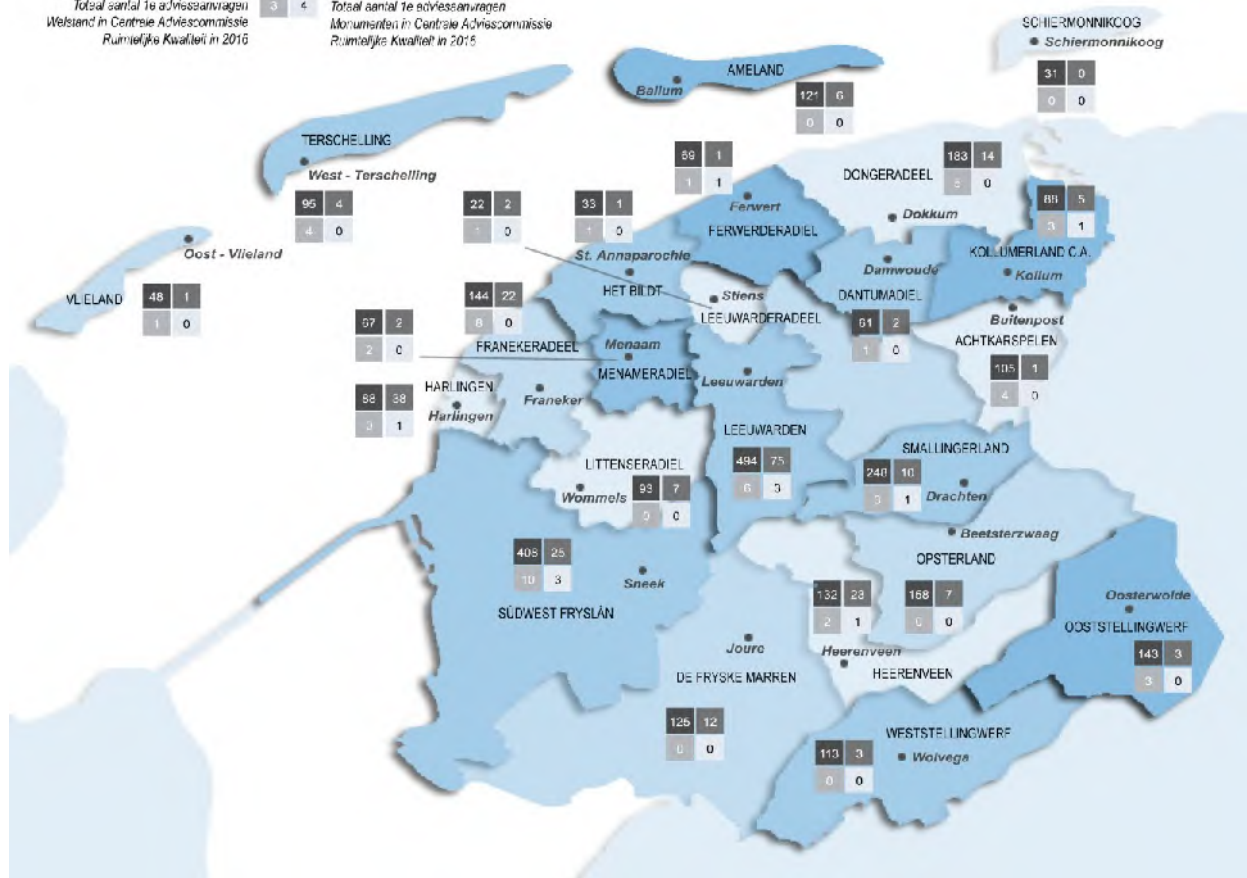
Aantal 1e adviesaanvragen in 2016

Totaal aantal 1e adviesaanvragen
Vrieland in Lokale Adviescommissie
Ruimtelijke Kwaliteit in 2016

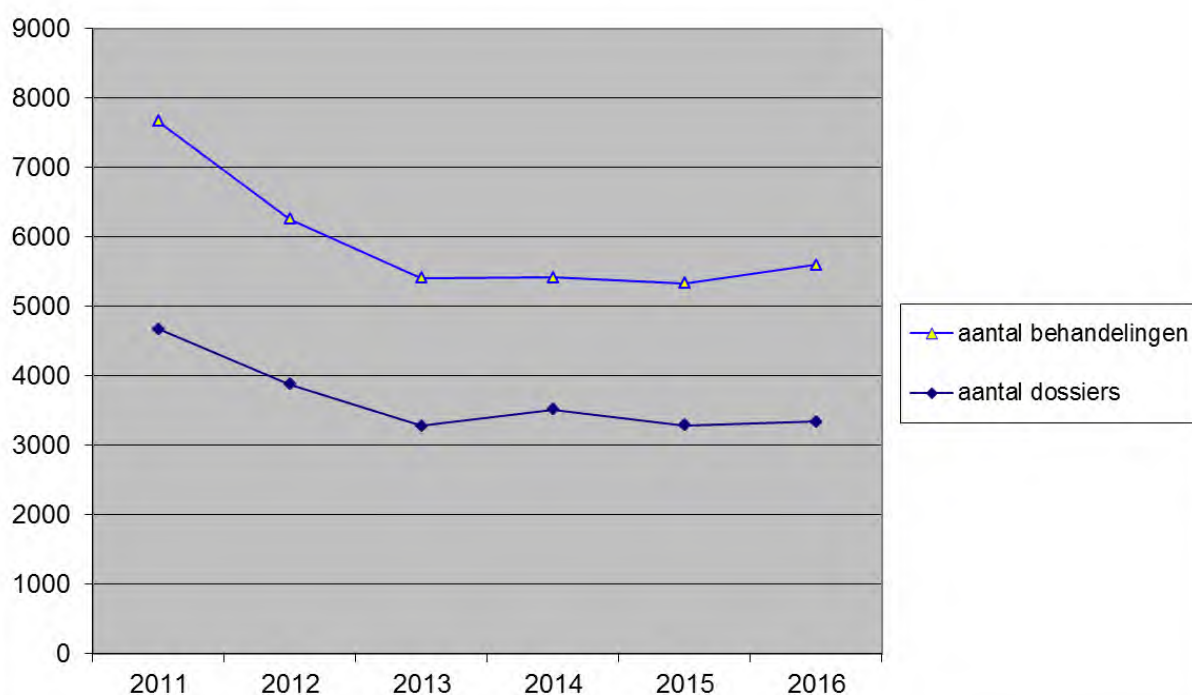
1	2
3	4

Totaal aantal 1e adviesaanvragen
Monumenten in Lokale Adviescommissie
Ruimtelijke Kwaliteit in 2016

Totaal aantal 1e adviesaanvragen
Monumenten in Centrale Adviescommissie
Ruimtelijke Kwaliteit in 2016

Aantal dossiers/behandelingen 2011-2016

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Onderhoudsplan hûs en hiem pand J.W. Frisostraat 1, Leeuwarden

Hûs en hiem bezit het pand aan de Johan Willem Frisostraat 1 in Leeuwarden. Het pand is gebouwd in het begin van de 20^e eeuw en is inmiddels zo'n 113 jaar oud.

Ondanks de degelijke bouw bezit het pand niet het eeuwige onderhoudsvrije leven.

Inmiddels zijn reparaties uitgevoerd aan dak (leidekking) en muren (scheurvorming). Mede door invloeden van regen en zon zijn doorlopend reparaties aan schilder- en voegwerk te verwachten. Waar het een oud pand betreft kan niet eenduidig worden bepaald wanneer grote bouwkundige herstel- en/of vervangingsmaatregelen in beeld zijn.

Om te voorzien in het behoud van (de waarde van) het pand van hûs en hiem, J.W. Frisostraat 1 in Leeuwarden zijn de volgende maatregelen getroffen.

-Voor kleine reparaties (hemelwaterafvoeren, markiezen, losgeraakte leien, e.d.) maken wij gebruik van een onderhoudstimmerman. Deze is op afroep beschikbaar.

-Voor het schilderwerk is een meerjarenonderhoudsplan afgesloten met Van der Geest Schilders. Het plan voorziet in de volgende taken:

2017: schilderbeurt	€	9.000
2018: inspectiebeurt	€	200
2019: onderhoudsbeurt	€	1.200
2020: inspectiebeurt	€	200

-De verwarmingsinstallatie wordt op afroep onderhouden door Winters Installatiebedrijf. Gezien de ouderdom van de CV-ketel dient rekening te worden gehouden met vervanging. Geschatte kosten € 3.500.

-De brandbeveiliging wordt op contractbasis onderhouden door Ansul.

-De inbraakbeveiliging wordt op contractbasis onderhouden door Chubb.

De totaal hiermee gemoeide jaarlijkse kosten bedragen ca. € 1.500 (in de jaren dat er géén grote schilder-/onderhoudsbeurt wordt uitgevoerd).

Ondanks de maatregelen tot behoud dienen zich zo nu en dan grotere mankementen aan: lekkage dak, schilderwerk interieur, doorslaande muren (schade aan voegwerk), scheurvorming in muren.

-Het topdak is in 2007 gerepareerd (vernieuwen dakbedekking en zinklijsten) à € 7.950.

Daarbij is geconstateerd dat de leidekking op de schuine daken, i.c. de bevestiging (koperen haakjes) niet in optimale staat verkeert. Eigenlijk zouden alle leien opnieuw vastgezet moeten worden. Geschatte kosten (vnl. arbeidsloon) € 4.000

-Op veel plaatsen is in het pand, door intensief gebruik, sprake van beschadiging/slijtage in het schilderwerk. Geschatte kosten herstel € 4.000

-Op enkele plekken in de op het zuiden gerichte muren bevinden zich lekkende voegen. Dit leidt bij stevige regenval tot doorlekken. De muren op het zuiden en westen moeten geïnspecteerd en waar nodig opnieuw gevoegd. De geschatte kosten bedragen € 5.000

-Op meerdere plekken zitten scheuren in de buitenmuren. Dit behoeft constante aandacht.

Voor deze (en nog te verwachten) mankementen is een financiële voorziening getroffen die streeft naar een dekking van (een deel van) de te verwachten kosten. De stand van de

Voorziening groot onderhoud was per 1-1-2012 € 25.000. Na uitvoering van schilderwerk en houtrotreparaties in 2012 is de stand per 1-1-2016 nog € 10.770.

Computerapparatuur/Telecom

Na 2014 zijn geen investeringen meer gedaan in computerapparatuur, omdat met ingang van december 2014 hûs en hiem voor de ICT gebruik is gaan maken van computers en copiers van de gemeente Leeuwarden.

De (mobiele) telefoontoestellen zijn boekhoudkundig afgeschreven. Vervanging van vijf telefoontoestellen door smartphones heeft in het najaar van 2016 plaatsgevonden.

FINANCIERING

Inzake de realisatie van beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille (art. 13 BBV), kan worden opgemerkt dat het 'Treasurystatuut Hûs en Hiem' dd 24-11-2006 van toepassing is. Hûs en hiem is tevens onderworpen aan en handelt conform de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) en de regeling (verplicht) Schatkistbankieren.

BEDRIJFSVOERING

Hûs en hiem voert welstands- en monumentenadvisering uit voor de deelnemende gemeenten. Ook biedt hûs en hiem diensten aan de deelnemende gemeenten aan voor Nije Pleats, neemt deel aan kwaliteitsteams en biedt ondersteuning op het gebied van (gemeentelijke) monumentenzorg en de actualisering van welstandsnota's. Daarnaast verricht hûs en hiem incidenteel opdrachten voor derden in het kader van *second opinions* en als secretariaat van architectuurprijsvragen.

Het streven is om het aandeel van andere (nieuwe) vormen van dienstverlening (aan de deelnemende gemeenten én aan derden) in de komende jaren nog verder uit te bouwen. In 2016 vormde dit aandeel circa 8% van de adviesinkomsten. Daarmee wordt geanticipeerd op de komst van de Omgevingswet, die naar verwachting in de loop van 2019 zal worden ingevoerd. In de meerjarenraming 2018-2021 komt dit streven ook cijfermatig tot uitdrukking.

De dienstverlening wordt afgestemd op de adviesbehoefte van de deelnemende gemeenten. De tarifiering voor de dienstverlening is gebaseerd op een kostendekkende exploitatie, immers, hûs en hiem is een *non-profit* organisatie.

Naast het permanent klanttevredenheidsonderzoek kunnen ook de dagelijkse contacten met ambtenaren en wethouders reden zijn tot fijnere afstemming van de dienstverlening. Om verantwoording af te leggen aan de deelnemende gemeenten inzake het functioneren van de lokale commissies worden jaarverslagen gemaakt. Tevens vinden jaarlijkse evaluatiegesprekken plaats met de verantwoordelijke gemeentelijke portefeuillehouders. Sinds 2013 is ingevoerd dat gemeenteraadsleden en commissieleden regelmatig samen (op de fiets) de resultaten van het gemeentelijk beleid aanschouwen en daarover met elkaar van gedachten wisselen. Het aantal fte's per 31 december 2016 bedraagt 8,67. Door natuurlijk verloop zal het aantal personeelsleden met een vaste aanstelling in de komende jaren dalen. Voor de bezetting van de commissies beschikt hûs en hiem over een poule van circa 25 externe deskundigen.

WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Hierbij gaat het om het vermogen om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat beleid moet worden aangepast. Het gaat dus om de robuustheid van de begroting. Het vermogen om het beleid door te kunnen zetten is afhankelijk van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de organisatie om niet-begrote kosten te dekken.

De weerstandscapaciteit van hûs en hiem bestaat naast het eigen vermogen uit het begrote positieve resultaat uit de bedrijfsvoering.

Tevens is het bezit van het kantoorpand (Johan Willem Frisostraat 1 in Leeuwarden) als stil vermogen een belangrijke onderdeel van de weerstandscapaciteit. Het pand is onbelast met hypotheek. De WOZ-waarde is per 1-1-2016 vastgesteld op € 353.000. De waarde voor de opstalverzekering (op basis van herbouwwaarde) is gesteld op € 920.000.

Het eigen vermogen (exclusief de waarde van het pand) per 31-12-2016 bedraagt (voor onttrekking aan het eigen vermogen door het negatieve resultaat van 2016 ad € 18.022) € 183.764.

De weerstandscapaciteit is bij hûs en hiem dynamisch, dat wil zeggen dat het eigen vermogen beïnvloedbaar is. Immers, ook de tarifiering voor de dienstverlening kan bij een dreigend tekort in de dekking van de vaste lasten redelijk snel aangepast worden. De bedrijfsvoering is er echter op gericht om een verhoging van de tarieven zoveel mogelijk te voorkomen.

De meerjarenraming blijft echter onzeker. Ondanks het feit dat ook in 2016 een gematigd economisch herstel in Nederland zich voortzet en ook voor de komende jaren de voorspelde seinen op groen staan, kan het aantal adviesaanvragen voor hûs en hiem negatief beïnvloed worden door wijziging van het welstandregime in diverse gemeenten.

Algemene reserve

In 2006 heeft het Algemeen Bestuur besloten dat, gelet op de risico's die zijn verbonden aan de aard van de werkzaamheden, gestreefd met worden naar een algemene reserve van hûs en hiem van driekwart van de jaaromzet, tot nader order vast te stellen op € 750.000. In dit bedrag ligt besloten de waarde van het pand (stille reserve).

Aanwezige stille reserve

De waarde van het pand, Johan Willem Frisostraat 1 te Leeuwarden, is door de gemeente Leeuwarden voor de WOZ gewaardeerd per 1-1-2016 op € 353.000. Het pand is onbelast met hypotheek.

Financiële kengetallen

1. Netto schuldquote.
Aangezien hûs en hiem per 31 december 2016 geen uitzettingen heeft als bedoeld in BBV, artikel 36 art d, e en f, is de netto schuldquote nul.
2. Solvabiliteitsratio
Het solvabiliteitspercentage per 31 december 2016 valt te berekenen op 255%.
3. Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte valt te berekenen op 100%.
4. Kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn bij hûs en hiem niet van toepassing.

VERBONDEN PARTIJEN

In de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem hebben in 2016 alle gemeenten in Fryslân met uitzondering van Tytsjerksteradiel deelgenomen.

Conform artikel 34 lid 1 van de GR hûs en hiem draagt elke deelnemende gemeente in de kosten van het lichaam bij naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.

Conform artikel 34 lid 2 van de GR hûs en hiem kan een nadelig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, door de gemeenten worden gedragen in verhouding tot het aantal ingezetenen op 1 januari van het betreffende kalenderjaar.

Conform artikel 34 lid 3 van de GR hûs en hiem kan een batig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, naar rato van de gemeentelijke bijdragen op basis van de tarieven in het betreffende kalenderjaar, aan de deelnemende gemeenten worden uitbetaald.

Wet WNT (Wet normering topinkomens)

Het normenkader rondom de 'Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000104920.

De WNT is per 1 januari 2013 in werking getreden. Beloningen van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd, respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Hiermee wordt WOPT ingetrokken. De WNT voorziet in een democratisch gelegitimeerd instrument waarmee normen en verplichtingen kunnen worden opgelegd voor de bezoldiging van bestuurders en andere topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De gemeenschappelijke regeling is verplicht om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen hebben wij gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze functionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT (inclusief de wijziging van paragraaf 6 volgens besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 12 maart 2014, nr. 2014-0000142706) kan en hoeven wij niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim-functionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT (inclusief verwerking Aanpassingswet WNT).

Voor 2016 geldt als maximumbedrag € 179.000,- inclusief belaste onkostenvergoedingen en pensioenbijdrage.

In 2016 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden. Zowel bij vast als bij tijdelijk personeel.

Aandachtspunt

De WNT geeft aan dat de gemeenschappelijke regeling verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Dit houdt in dat de directieleden, het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van gemeenschappelijke regeling hûs en hiem opgenomen moeten worden in het financieel jaarverslag.

In 2016 betreft dit de volgende personen:

Directeur/secretaris: ir. Marc A. Visser

- In dienst gedurende het hele jaar 2016 voor 1,0 fte
- beloning € 108.271
- beloning op termijn € 0
- onkosten € 2.599
- Totaal € 110.870

		Dienstverband	beloning	beloning op termijn	onkosten	totaal
DB:	H. Deinum	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	A. van der Ploeg	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	R. van der Leck	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	G. Akkerman-Wielinga	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	S. Siebenga	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	L. Oudenaarde	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	K. Kat	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
AB:	M. van der Veen	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	K. Antuma	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	N.J. Oud	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	N. Haarsma-Vrieswijk	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	R. Bos	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	A. van der Ploeg	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	J.J. Hijma	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	T. Twerda	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	F. Veltman	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	M. le Roy	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	S. Siebenga	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	J. Benedictus	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	H. Deinum	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	G. Visser	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	B. Bonnema	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	L. Pen	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	S. de Boer	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	P. van Dijk	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	W. Meerdink	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	R. van der Leck	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	G. Akkerman-Wielinga	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	T.D. de Jong	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	R. Hoekstra	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -
	C. Trompetter	nvt	€ -	€ -	€ -	€ -

Genoemde leden van het Dagelijks en Algemeen Bestuur zijn een deel van of geheel 2016 in functie geweest. Er zijn aan deze leden in 2016 geen vergoedingen betaald.

JAARREKENING 2016 GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING hûs en hiem

Balans	31.12.2016	31.12.2015
<u>Activa</u>		
vaste activa		
materiële vaste activa	8.524	11.057
Investerings met een economisch nut		
vlottende activa		
Vorderingen op openbare lichamen	88.081	97.930
Depot PostNL	290	290
Overige vorderingen	<u>2.830</u>	<u>11.809</u>
	91.201	110.029
Liquide middelen	173.097	139.928
	<u><u>272.822</u></u>	<u><u>261.014</u></u>
<u>Passiva</u>		
vaste passiva		
eigen vermogen		
Algemene reserve	183.764	137.685
Gerealiseerd resultaat	<u>-18.022</u>	<u>46.079</u>
	165.742	183.764
voorzieningen en reserveringen		
voorziening groot onderhoud	10.771	10.771
vlottende passiva		
Schulden aan kredietinstellingen	0	0
Schulden aan openbare lichamen	3.887	6.239
Overige schulden	30.180	5.223
Overlopende passiva	<u>62.242</u>	<u>55.017</u>
	96.309	66.479
Totaal	<u><u>272.822</u></u>	<u><u>261.014</u></u>

Overzicht van baten en lasten

	Rekening 2016	Begroting 2016	Rekening 2015
Baten			
Adviesgeld	865.179	853.000	799.132
Doorbelaste salariskosten/detachering	0	0	467
Nije Pleats	17.387	24.000	24.600
ABprijs en European	23.957	46.000	43.398
Onderhanden werk	0	0	0
Buitengewone baten/rente	1.800	0	112.064
totaal baten	908.323	923.000	979.661
Lasten			
Kapitaallasten	3.701	5.000	4.962
Directe personeelskosten	746.081	738.000	733.200
Flexkracht	16.208	0	0
Indirecte personeelskosten	13.318	15.000	8.970
Externe personeelskosten	24.614	25.000	23.902
Reservering vakantiegeld 2016	20.369	0	0
Huisvesting	15.155	18.000	17.931
Kantoorkosten	20.963	23.000	26.128
Organisatiekosten	36.689	39.000	44.732
Inkoop Nije Pleats	16.048	20.000	22.401
Inkoop ABprijs en European	8.782	40.000	18.541
Transitiekosten	3.944	0	32.405
Buitengewone lasten/bankkosten	473	0	410
totaal lasten	926.345	923.000	933.582
saldo	-18.022	0	46.079

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarop uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Balans

Vaste Activa

Materiële vaste activa met economisch nut

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Bedrijfsgebouwen	15
Overige materiële vaste activa	5-10

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid kan een voorziening in mindering gebracht worden. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichtingen c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (en deels van) de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

TOELICHTING OP DE BALANS

Materiële vaste activa

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer:

	2016	2015
Boekwaarde per 1 januari	€ 11.057	€ 12.083
Investering	- 1.168	- 3.936
Afschrijvingen	- 3.701	- 4.962
Desinvesteringen	- 0	- 0
Boekwaarde 31 december	€ 8.524	€ 11.057

Vlottende activa

Liquide middelen

Het saldo van de rekening-courant bij de BNG Bank op 31 december bedraagt € 173.097.

De kredietfaciliteit die hûs en hiem bij de BNG Bank geniet, betreft een bedrag van € 500.000.

Schatkistbankieren

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren.

Begroting verslagjaar € 923.000

Drempelbedrag 0,75% van begrotingsbedrag € 6.923

Minimaal drempelbedrag € 250.000

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	€ 177.455	€ 179.839	€ 203.432	€ 207.748
Ruimte onder het drempelbedrag	€ 72.545	€ 70.161	€ 46.568	€ 42.252

Vaste passiva

Eigen vermogen

Verloop eigen vermogen

	2016	2015
saldo per 1 januari	€ 137.685	€ 83.360
resultaat voorgaand jaar	- 46.079	- 54.325
bijstorting deelnemende gemeenten	- 0	- 0
saldo per 31 december	€ 183.764	€ 137.685

Gerealiseerd resultaat

Dit betreft het negatieve resultaat over 2016 ad € 18.022, waarmee het eigen vermogen per 1-1-2017 uitkomt op € 165.742.

Voorzieningen

Er zijn in 2016 geen onderhoudswerkzaamheden verricht waardoor de voorziening voor groot onderhoud ten opzichte van vorig jaar niet is gewijzigd.

TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Adviesgelden en overige inkomsten

Aan inkomsten uit reguliere advisering en uit diverse adviesactiviteiten (q-teams, inventarisaties gemeentelijke monumenten, second opinions, e.d.) is in 2016 een bedrag van € 865.179 geboekt.

In 2016 zijn aan (eerste) welstandsadviesaanvragen 3.073 behandeld en aan (eerste) monumentenadviesaanvragen 264. Dit is ten opzichte van 2015 een stijging van 2,3% bij de welstandsadviesaanvragen en een daling van 5,4% bij de monumentenadviesaanvragen. Het totaal aantal behandelingen heeft voor welstand 5.189 bedragen en voor monumenten 406. Voor welstand is in 2016 het gemiddeld aantal behandelingen per aanvraag 1,69 geweest en voor monumenten 1,54. Daarmee is het gemiddeld aantal behandelingen per aanvraag in 2016 voor welstand gestegen ten opzichte van 2015, toen voor welstand 1,63 behandelingen per aanvraag plaats hebben gevonden. Voor monumenten was in 2015 het aantal behandelingen 1,50 per dossier, hetgeen een stijging van 2,3% inhoudt.

In 2016 zijn verkopen voor een bedrag van € 17.387 geboekt uit deelname aan de Nije Pleats (10 sessies).

In 2016 is voor de vierde keer de Abe Bonnema Prijs uitgereikt.

De organisatie van dit evenement lag deels bij hûs en hiem. Aan verkopen hieruit kon in 2016 een bedrag ad € 19.206 worden geboekt.

In 2016 heeft hûs en hiem eveneens werkzaamheden verricht voor European. Dit betreft een tweejaarlijkse prijsvraag voor jonge Europese ruimtelijke ontwerpers. Aan verkopen hieruit is in 2016 een bedrag ad € 4.750 geboekt.

De gemeente Tytsjerksteradiel is per 1 januari 2015 uit de gemeenschappelijke regeling gestapt. Begin 2016 is nog de overeengekomen helft van de juridische kosten van Tytsjerksteradiel ontvangen. Dit betreft een eenmalige bate van € 1.800.

Kapitaallasten (Zie de staat van activa voor de afschrijvingen in 2016)

In 2016 zijn investeringen gedaan in smartphones. In totaal vijf toestellen zijn gekocht voor een totaalbedrag van € 1.168. De toestellen worden in drie jaar afgeschreven, te beginnen in 2017.

Personeelslasten

Ingaande 1 januari 2016 geldt een nieuwe cao voor gemeenteambtenaren met een looptijd tot 1 mei 2017. De financiële paragraaf heeft onder meer in een salarisverhoging voorzien van 3% per 1 januari 2016 en 0,4% per 1 januari 2017.

In 2016 is een adviseur met pensioen gegaan. In vervanging is voorzien door het inhuren van een adviseur via payroll (flexkracht). Per 31 december 2016 heeft hûs en hiem derhalve nog negen mensen met een vaste aanstelling in dienst, en één flexkracht. Het aantal FTE's bedraagt per 31 december 2016 in totaal 8,67.

De post Netto salarissen is in 2016 (€ 393.446) met 3,7% gestegen ten opzichte van 2015 (€ 379.176). Dit betreft voornamelijk de cao-salarisverhoging per 1-1-2016.

De kosten Loonheffing in 2016 (€ 251.586) zijn met bijna 2,6% gestegen ten opzichte van 2015 (€ 245.192). De kosten Pensioen zijn in 2016 ten opzichte van 2015 wederom gedaald, van € 108.832 in 2015, naar € 101.049 in 2016, een daling van 7,1%.

Aan kosten Flexkracht is over het vierde kwartaal in 2016 een bedrag ad € 16.208 betaald.

Als gevolg van de invoering van het Individueel Keuze Budget per 1-1-2017 dient per balansdatum een reservering te worden geboekt van het in 2016 opgebouwde vakantiegeld over de periode juni tot en met december. Dit is een eenmalige last van € 20.369.

De post Indirecte personeelskosten is in 2016 uitgekomen op € 13.318, hoger dan in 2015 (€ 8.970). Dit is veroorzaakt door kosten (ca. € 2.500) in verband met afscheid (pensionering) van een adviseur en kosten (€ 1.600) voor coaching.

De post Externe personeelskosten (presentievergoeding commissieleden, exclusief kosten flexkracht) is in 2016 uitgekomen op € 24.614. Dit is € 712 hoger dan in 2015 (€ 23.902).

	Rekening 2016	Begroting 2016	Rekening 2015
Directe personeelskosten	746.081	738.000	733.200
Flexkracht (4 ^e kw.2016)	16.208	0	0
Reservering vakantiegeld 2016	20.369	0	0
Indirecte personeelskosten	13.318	15.000	8.970
Externe personeelskosten	24.614	25.000	23.902
Totaal	820.590	778.000	766.072

Huisvesting/Apparaatskosten

Huisvesting:

In 2016 is geen toevoeging gedaan aan de Voorziening groot onderhoud. Het onderhoudsplan is nog actueel. In totaal zijn de huisvestingskosten (€ 15.155) in 2016 ruim € 2.700 lager dan in 2015. Dit is voornamelijk veroorzaakt door een lagere energierekening. Begroot was € 18.000.

Kantoorkosten:

De post Kantoorkosten lag in 2016 ca. € 5.100 lager dan in 2015 en was met totaal € 20.963 ook ruim € 2.000 lager dan begroot.

Organisatiekosten:

De post Organisatiekosten is met € 36.689 ruim € 8.000 lager dan in 2015 (€ 44.730) uitgekomen. Waar in 2015 eenmalig extra kosten zijn gemaakt voor de viering van het 90-jarig jubileum van hûs en hiem (€ 14.704), zijn in 2016 eenmalige extra kosten gemaakt voor de AB-vergadering van juni 2016 op Vlieland (boot, catering, e.d. ten bedrage van € 2.200). Overigens is die vergadering wegens te veel afzeggingen van AB-leden niet doorgegaan. Begroot voor 2016 was € 39.000.

Diverse lasten

Inkoop Nije Pleats

Aan inkoopkosten voor Nije Pleats is in 2016 een bedrag ad € 16.048 geboekt. Deze post bestaat uit kosten van externe projectmedewerkers. Omdat er aan verkopen een bedrag ad € 17.387 tegenover staat, is er een positief saldo van € 1.339.

Inkoop Abe Bonnema Prijs

Voor de tweede keer is de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten uitgereikt, in 2016 in het Nationaal Militair Museum in Soest. De totale kosten in 2016 hebben € 8.782 bedragen.

Hier staan € 19.206 aan inkomsten (voornamelijk doorbelaste uren) tegenover, zodat er een positief saldo is van € 10.424.

Door de Abe Bonnema Stichting is in 2015 de organisatie van European XIII aan hûs en hiem uitbesteed. In 2016 is hieruit nog aan doorbelaste uren een bedrag ad € 4.750 geboekt.

Ook in 2016 zijn kosten geboekt die verband houden met externe advisering betreffende reorganisatievraagstukken. Er is in totaal voor € 3.944 gedeclareerd door Bentacera Pensioenadviseurs en Antea Group.

De opstelling van de Huisvesting/Apparaatskosten:

	Rekening 2016	Begroting 2016	Rekening 2015
<u>Huisvesting</u>			
Voorziening groot onderhoud	0	1.000	0
Onderhoudskosten gebouw	652	1.500	619
Onderhoudskosten tuin	600	500	1.150
Schoonmaakkosten	8.270	8.000	8.894
Gas en elektrisch	4.285	5.150	6.347
Water	88	100	74
Huisvuilkosten	251	250	183
Overige huisvestingskosten	1.009	1.500	663
<u>Kantoorkosten</u>			
Kantoorartikelen	1.126	1.000	1.598
Kantine	524	500	479
Drukwerk	389	2.000	2.611
Kosten kopieermachine	75	0	1.432
Kosten website	643	1.000	643
Kosten automatisering	17.741	17.500	16.601
Overige kantoorkosten	466	1.000	2.764
<u>Organisatiekosten</u>			
Verzekeringen	2.868	3.000	3.007
Contributies	9.143	13.500	10.373
Abonnementen/boeken	588	500	265
Porti	2.018	2.000	1.650
Telefonie	2.237	1.500	2.102
Belastingen divers	3.249	3.000	3.090
Fiscaal advies	935	0	0
Accountantskosten	6.500	6.750	6.250
Kosten voorlichting	1.500	0	0
Kosten DIROV	273	1.000	334
Kosten jubileum hûs en hiem	0	0	14.704
Bestuurskosten	2.156	0	0
Diverse organisatiekosten	5.221	7.750	2.955
Totaal	72.807	80.000	88.788

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur als bedoeld in art. 33 van de Gemeenschappelijke Regeling 'hûs en hiem'.
d.d. 9 juni 2017

H. Deinum, voorzitter

M.A. Visser, secretaris

Staat van activa rekening hûs en hiem 2016 (lineaire afschrijving)

jaar aanschaf	omschrijving	looptijd	resterende jaren	percentage afschrijving boekwaarde	investering	2016		
						boekwaarde begin boekjaar	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar
	2015 SONY LED-TV	5	4	20,00%	€ 2.346	€ 2.346	€ 469	€ 1.877
	2015 Wifi-installatie	5	4	20,00%	€ 1.590	€ 1.590	€ 318	€ 1.272
	2016 Huawei P8 (2x) VOP Telecom	3	3	33,33%	€ 451	€ 0	€ 0	€ 451
	2016 Huawei P8 (2x) Coolblue	3	3	33,33%	€ 478	€ 0	€ 0	€ 478
	2016 Huawei P8 (1x) Coolblue	3	3	33,33%	€ 239	€ 0	€ 0	€ 239
	2008 Inventaris (vloerbedekking)	10	3	10,00%	€ 15.395	€ 4.619	€ 1.540	€ 3.079
	2008 Inventaris (kasten adm)	10	3	10,00%	€ 1.907	€ 572	€ 191	€ 381
	2012 Inventaris (koelkast)	5	2	20,00%	€ 686	€ 274	€ 137	€ 137
	2012 iPad (directeur)	5	2	20,00%	€ 671	€ 269	€ 134	€ 135
	2001 Huisvesting	15	1	9,10%	€ 9.199	€ 674	€ 674	€ 0
	2003 Huisvesting	15	3	7,70%	€ 3.403	€ 713	€ 238	€ 475
					€ 36.365	€ 11.057	€ 3.701	€ 8.524

VENNOOTSCHAPSBELASTING

In 2016 heeft de Rijksoverheid een besluit ingevolge een Europese richtlijn, van kracht laten worden om de heffing van vennootschapsbelasting uit te breiden naar overheden, inclusief gemeenschappelijke regelingen.

Hûs en hiem constateert dat waar veruit de meeste werkzaamheden onder het regiem van een wettelijke taak uitgevoerd worden (Woningwet en Erfgoedwet) er voor die werkzaamheden een vrijstelling van vennootschapsbelasting geldt. Uitsluitend in die gevallen waar hûs en hiem in mogelijke concurrentie treedt met aanbieders in de markt (bijvoorbeeld in het geval van secretariaatswerkzaamheden voor enkele architectuurprijzen en het opstellen van *second opinions*) zal het resultaat van die werkzaamheden belast worden met vennootschapsbelasting. Op het moment van samenstellen van dit jaarverslag is er nog geen aanslag dienaangaande van de Belastingdienst ontvangen. Wel kan geconstateerd worden dat bij het volgen van deze werkwijze er geen verplichting over 2016 tot betalen van vennootschapsbelasting zal ontstaan. Daarvoor zijn de met de genoemde werkzaamheden behaalde resultaten (omzet minus kosten) te gering.

Aan het Algemeen Bestuur van de
Gemeenschappelijke Regeling Hûs en Hiem

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de Gemeenschappelijke Regeling Hûs en Hiem (hierna: GR Hûs en Hiem) te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel het vermogen van GR Hûs en Hiem per 31 december 2016 als van de baten en lasten over 2016 in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de winst- en verliesrekening over 2016;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, en
4. verantwoording in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT), als zelfstandig paragraaf onderdeel uitmakend van de jaarverslag van GR Hûs en Hiem.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van GR Hûs en Hiem.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het Controleprotocol WNT. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van GR Hûs en Hiem zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, ie bestaat uit:

- de programmaverantwoording;
- de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten ingevolge artikel 213 lid 3 onder d Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het dagelijks bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordeningen van de GR Hûs en Hiem.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de gemeenschappelijke regeling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het dagelijks bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het dagelijks bestuur het voornemen heeft om de gemeenschappelijke regeling te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2 lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie door het algemeen bestuur vastgesteld. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften, de onafhankelijkheidseisen, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of
- er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening.

Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 7 april 2017

Bentacera Registeraccountants B.V.
was getekend

T.A. Schurer RA

BIJLAGE 1.

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR EN BUREAU

DAGELIJKS BESTUUR.

Leden:

H. Deinum, voorzitter
A. van der Ploeg, penningmeester en vicevoorzitter
R. van der Leek
G. Akkerman-Wielinga
S. Siebenga
L. Oudenaarde
K. Kat
M.A. Visser, directeur/ secretaris

ALGEMEEN BESTUUR.

Ingevolge artikel 8 van de Gemeenschappelijke Regeling zijn door de deelnemende gemeentebesturen de volgende leden en plaatsvervangende leden bestuurders aangewezen als lid van het Algemeen Bestuur

<u>Gemeente</u>	<u>Lid</u>	<u>Plaatsvervangend lid</u>
Achtkarspelen	M. van der Veen (tot 1-9-2016)	Vacature
Achtkarspelen	K. Antuma (vanaf 1-9-2016)	
Ameland	N.J. Oud	W.F. Bakema
het Bildt	N. Haarsma-Vrieswijk	B. Tol
Dantumadiel	R. Bos	S.M. Hylkema
Dongeradeel	A. van der Ploeg	M.C.M. Waanders
Ferwerderadiel	J.J. Hijma	W. van den Berg
Franekeradeel	T. Twerda	J. Bekkema
De Friese Meren	F. Veltman	Vacature
Harlingen	M. de Roy	P. Glasbeek
Heerenveen	S. Siebenga	C. van der Laan
Kollumerland c.a	J. Benedictus	B. Bilker
Leeuwarden	H. Deinum	Vacature
Leeuwarderadeel	G. Visser	Vacature
Littenseradiel	B. Bonnema	J. Liemburg
Menameradiel	L. Pen	T. van Mourik
Ooststellingwerf	S. de Boer	H. Welle
Opsterland	P. van Dijk	E. van Selm
Schiermonnikoog	W. Meerdink	Vacature
Smallingerland	R. van der Leek	Vacature
Súdwest-Fryslân	G. Akkerman-Wielinga	Vacature
Terschelling	T.D. de Jong	Vacature
Vlieland	R. Hoekstra	H. Visser
Weststellingwerf	C. Trompetter	J. Jongebloed

BUREAU.

1. G. Boschloo, adviseur ruimtelijke kwaliteit
2. A. R. J. Bremer, adviseur ruimtelijke kwaliteit
3. T.D. Brill, adviseur ruimtelijke kwaliteit (tot 9-10-2016)
4. M. Eskens, adviseur ruimtelijke kwaliteit (vanaf 10-10-2016)
5. M. Helder, administratie
6. P. Klimstra, adviseur ruimtelijke kwaliteit
7. G.J. Timmer, monumentenadviseur
8. M.A. Visser, directeur
9. Joh. de Vries, adviseur ruimtelijke kwaliteit
10. F.F. van der Werff, hoofd administratie
11. J. van Zellingen, adviseur ruimtelijke kwaliteit

BIJLAGE 2

SAMENSTELLING COMMISSIES

ADVISERENDE LEDEN: ARCHITECTEN.

1. J. Bosma	Leeuwarden	
2. J.P. Nicolai	Groningen	
3. S. van der Wal	Burum	
4. B. Zantman	Groningen	
5. N.-R. Jukema	Mantgum	(reserve)
6. A. Zeinstra	Amsterdam	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: STEDENBOUWKUNDIGEN.

1. S. van Assen	Hieslum	
2. J. Kalfsbeek	Wijnaldum	
3. J. Schuurman	Wildervank	(reserve)
4. J. van Langen	Apeldoorn	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: LANDSCHAPSKUNDE.

1. A. Garrelts	Haren	
2. P. de Ruyter	Haarlem	
3. M. Teensma	Leeuwarden	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: BURGERS C.S.

1. G. Beerda	IJlst	
2. H. Talsma	Burdaard	
3. D. Huitema	Leeuwarden	(reserve)
4. M. Schroor	Leeuwarden	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: MONUMENTENARCHITECTEN.

1. W. Bouma	Balk	
2. C. Hooysschuur	Krommenie	(reserve)
3. A. de Groot	Annen	(reserve)
4. G. Brouwer	Beetsterzwaag	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: ARCHITECTUURHISTORICI.

1. M. Eskens	Feanwâlden	
2. C. The	Groningen	
2. M. Stuurman	Heeg	(reserve)
3. M.A. Martin	Groningen	(reserve)

Overzichten productiecijfers per gemeente

Productiecijfers 2016: opbrengst per gemeente/derden

gemeente	opbrengst adviesaanvragen	opbrengst Nije Pleats	opbrengst divers	totaal opbrengst
1 Achtkarspelen	€ 35.782	€ 0	€ 1.300	€ 37.082
2 Ameland	€ 25.500	€ 0	€ 0	€ 25.500
3 het Bildt	€ 9.085	€ 0	€ 0	€ 9.085
4 Dantumadiel	€ 16.917	€ 0	€ 0	€ 16.917
5 Dongeradeel	€ 45.933	€ 10.787	€ 900	€ 57.620
6 Ferwerderadiel	€ 10.303	€ 0	€ 0	€ 10.303
7 Franekeradeel	€ 28.839	€ 0	€ 250	€ 29.089
8 De Fryske Marren	€ 43.441	€ 0	€ 0	€ 43.441
9 Harlingen	€ 25.480	€ 0	€ 4.900	€ 30.380
10 Heerenveen	€ 27.983	€ 0	€ 0	€ 27.983
11 Kollumerland c.a.	€ 24.179	€ 0	€ 0	€ 24.179
12 Leeuwarden	€ 171.729	€ 0	€ 20.200	€ 191.929
13 Leeuwarderadeel	€ 7.691	€ 0	€ 0	€ 7.691
14 Littenseradiel	€ 19.404	€ 2.400	€ 0	€ 21.804
15 Menameradiel	€ 19.113	€ 0	€ 500	€ 19.613
16 Ooststellingwerf	€ 34.822	€ 0	€ 0	€ 34.822
17 Opsterland	€ 49.457	€ 0	€ 0	€ 49.457
18 Schiermonnikoog	€ 8.691	€ 0	€ 0	€ 8.691
19 Smallingerland	€ 58.302	€ 0	€ 0	€ 58.302
20 Súdwest-Fryslân	€ 112.738	€ 4.200	€ 100	€ 117.038
21 Terschelling	€ 19.137	€ 0	€ 0	€ 19.137
22 Vlieland	€ 6.769	€ 0	€ 0	€ 6.769
23 Weststellingwerf	€ 28.836	€ 0	€ 200	€ 29.036
	€ 830.131	€ 17.387	€ 28.350	€ 875.868
provincie Fryslân/FUMO				€ 3.862
diverse (second opinions, Abe Bonnema Prijs e.d.)				€ 26.793
buitengewone bate (gem. Tytsjerksteradiel)				€ 1.800
				€ 908.323

Productiecijfers 2016: naar aard (eerste) adviezen in %

gemeente	voldoet	voldoet mits	voldoet niet	aanhouden	vooroverleg
1 Achtkarspelen	37,7	13,2	6,6	1,0	41,5
2 Ameland	33,1	13,4	9,4	0,0	44,1
3 het Bildt	26,5	26,5	14,7	0,0	32,3
4 Dantumadiel	42,9	6,3	7,9	0,0	42,9
5 Dongeradeel	36,5	12,7	25,4	1,5	23,9
6 Ferwerderadiel	20,0	8,6	12,8	1,4	57,2
7 Franekeradeel	42,2	18,7	15,6	1,8	21,7
8 De Fryske Marren	22,6	12,4	22,6	2,2	40,2
9 Harlingen	54,7	15,9	15,1	3,2	11,1
10 Heerenveen	38,1	10,3	16,8	4,5	30,3
11 Kollumerland c.a.	32,3	21,5	10,7	1,1	34,4
12 Leeuwarden	41,1	15,3	13,9	4,0	25,7
13 Leeuwarderadeel	20,8	25,0	12,5	4,2	37,5
14 Littenseradiel	34,0	19,0	10,0	0,0	37,0
15 Menameradiel	23,2	23,2	18,8	0,0	34,8
16 Ooststellingwerf	30,8	7,5	4,1	1,4	56,2
17 Opsterland	38,2	9,1	6,7	0,0	46,0
18 Schiermonnikoog	29,0	9,7	9,7	0,0	51,6
19 Smallingerland	38,0	12,0	12,4	1,9	35,7
20 Súdwest-Fryslân	29,5	20,8	16,4	3,5	29,8
21 Terschelling	36,4	9,1	16,1	2,0	36,4
22 Vlieland	40,8	10,2	14,3	4,1	30,6
23 Weststellingwerf	35,4	15,5	8,6	1,7	38,8
totaal hûs en hiem	35,8	14,7	13,8	2,2	33,5

Productiecijfers 2016: naar categorieën bouwsommen in %

gemeente	≤5.000	5.001- 25.000	25.001- 100.000	100.001- 250.000	≥250.001
	%	%	%	%	%
1 Achtkarspelen	9,1	26,1	26,1	28,4	10,3
2 Ameland	22,7	35,2	15,9	14,8	11,4
3 het Bildt	14,4	25,0	25,0	17,8	17,8
4 Dantumadiel	27,3	25,0	15,9	22,7	9,1
5 Dongeradeel	32,1	23,1	17,3	12,8	14,7
6 Ferwerderadiel	26,2	40,5	16,7	11,9	4,7
7 Franekeradeel	37,4	22,4	16,8	10,3	13,1
8 de Fryske Marren	21,1	21,1	21,1	23,1	13,6
9 Harlingen	28,1	25,6	26,9	9,7	9,7
10 Heerenveen	31,9	30,1	21,2	5,3	11,5
11 Kollumerland c.a.	17,0	32,3	29,2	12,3	9,2
12 Leeuwarden	26,8	20,0	13,9	21,2	18,1
13 Leeuwarderadeel	4,8	23,8	42,9	9,5	19,0
14 Littenseradiel	27,8	12,5	33,3	16,7	9,7
15 Menameradiel	21,2	23,1	26,8	15,4	13,5
16 Ooststellingwerf	18,7	21,5	26,2	21,5	12,1
17 Opsterland	21,1	28,9	20,3	18,8	10,9
18 Schiermonnikoog	26,1	43,5	21,7	8,7	0,0
19 Smallerland	27,6	31,7	17,6	13,6	9,5
20 Súdwest-Fryslân	24,3	20,8	27,7	16,5	10,7
21 Terschelling	30,3	31,6	18,4	14,5	5,2
22 Vlieland	42,1	29,0	18,4	2,6	7,9
23 Weststellingwerf	16,0	32,1	17,3	23,5	11,1
totaal hûs en hiem	25,3	25,1	21	16,5	12,1

Knip

Via de Invoeringswet voor de Omgevingswet heeft het Rijk de 'knip' geregeld: de vergunning voor bouwactiviteiten wordt gesplitst in twee vergunningen. Een vergunning voor de technische eisen aan een bouwwerk en een vergunning voor een omgevingsplanactiviteit. Op dit moment is dat nog geregeld in één vergunning: de omgevingsvergunning bouwen op grond van de WABO gaat zowel over de technische eisen als de toets aan het bestemmingsplan.

De vergunning voor technische regels gaat straks in het Besluit bouwwerken leefomgeving. In dat besluit komen de bouwactiviteiten te staan waarvoor een omgevingsvergunning nodig is. Wat ook verandert is dat de gemeente de bouwtechnische voorschriften niet meer inhoudelijk zal toetsen. Dat gaat de kwaliteitsborger doen. De gemeente controleert wel of de opdrachtgever gebruik maakt van een toegelaten toetsingsinstrument en een gecertificeerde kwaliteitsborger. De vergunning voor omgevingsplanactiviteiten wordt door de gemeente geregeld in het omgevingsplan. De gemeente bepaalt aan welke regels een bouwwerk op een locatie moet voldoen. En ook of het nodig is dat er vooraf aan die regels wordt getoetst. De gemeente zal de vergunningplicht vooral gebruiken bij open normen in het omgevingsplan. Dan komt het aan op interpretatie, afweging en een deskundigenadvies.

Bron: Geodan (17-1-17)

Tabel 1. Samenvattende weergave van de overgangsfase

Direct na inwerkingtreding	Eerste jaren na inwerkingtreding	5 jaar na inwerkingtreding	10 jaar na inwerkingtreding
- Gemeenten hebben omgevingsplan van rechtswege. - Digitaal stelsel in de lucht voor nieuw stelsel met behoud van huidige mogelijkheden. - Alle nieuwe besluiten volgens nieuw recht. - Veel provincies hebben in beginsel een omgevingsverordening, mogelijk komt er deels overgangsrecht. - Nieuwe uitvoeringsregelgeving Rijk in werking. - Rijk heeft nationale omgevingsvisie.	- Decentrale overheden zijn bezig met beleidsvorming en nieuwe regelgeving. - Afronding besluitvorming en beroepsprocedures volgens oud recht.	- Ook de gemeenten hebben omgevingsvisies. - Digitaal stelsel verder uitgebouwd met nieuwe mogelijkheden. - Oud recht en oude rechtsfiguren spelen bijna geen rol meer. - Alleen gemeenten werken nog door aan ombouwen omgevingsplannen.	- Stelsel volledig in werking. - De overgangsfase is afgerond en het overgangrecht speelt geen rol meer.

Tijdschema invoering Omgevingswet. Bron: Invoeringswet Omgevingswet, consultatieversie (memorie van toelichting)